

'Ελεύθερη πληροφόρηση

ΔΕΛΤΙΟ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: 'Ο Μητροπολίτης 'Αττικής και Μεγαρίδος ΝΙΚΟΛΗΜΟΣ
'Αριθμός φύλλου 216

1 Νοεμβρίου 2007

Στήν παρυφή του παράλογου

Φίλε ἄθεε, παρακολουθῶ, τοῦτο τόν τελευταῖο καιρό μιά μαχητική, ἀθεϊστική προέλαση, σιά μέσα τῆς ἑλληνικῆς πληροφόρησης. Οἱ σηματοφόροι τοῦ ἀγῶνα δέν εἶναι πολλοί. Εἶναι, ὅμως, ιδιαίτερα ἐπιθετικοί. Μέ σκληρό ὕφος, μέ γραφίδα βουτηγμένη στήν καυτή ἔξαψη, ἐνοχοποιοῦν κάθε ἄνθρωπο, γνωστό ἢ ἄγνωστο, πού ἀνοίγει τό νοῦ καί τήν καρδιά, σέ θαυμασμό τῆς παγκόσμιας ἁρμονίας καί σέ λατρευτικό προσκύνημα τοῦ πάνσοφου καί παντοδύναμου Δημιουργοῦ.

Κεντρικό μοτίβο τῆς διαλεκτικῆς τους καί τῆς συνηματολογίας τους, εἶναι ἡ ὑπερέξαρση τοῦ ἀνθρώπινου λογικοῦ. 'Ο «ὀρθός λόγος» εἶναι ὁ κινητήριος μοχλός τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσης, τῆς ἔρευνας καί τῆς σπουδῆς τῆς παγκόσμιας πραγματικότητας καί ὁ ὁδηγός κατά τήν ἐπεξεργασία τῶν εὐρημάτων καί τῶν συμπερασμάτων καί τή διατύπωση τῆς ἀλήθειας. Κάθε πληροφορία καί κάθε γνώση, πού δέν ἐκπορεύεται ἀπό τό ἐρευνητικό ἐργαστήριο καί δέν ἐπισημοποιεῖται ἀπό τήν καταξιωμένη, σύγχρονη ἐπιστημονική οἰκογένεια, ἀπορρίπτεται ὀριστικά καί πεισματικά.

Οἱ μονολιθικοί καί ἄκαμπτοι αὐτοί ἐκπρόσωποι τοῦ ἀθεϊστικοῦ στρατοπέδου, δέν ἀγνοοῦν, ὅτι στήν παγκόσμια διασπορά τοῦ ἐπιστημονικοῦ δυναμικοῦ καταλέγονται σοβαροί ἐρευνητές καί μελετητές τοῦ πολύπλοκου φυσικοῦ μας παραδείσου καί ἀκριβοδίκαιοι σπου-

δαστές της ανθρώπινης ύπαρξης, πού έχουν άλλη άποψη. Αυτοί, σκυμμένοι στις έρευνές τους και στις μελέτες τους, δείχνουν έκθαμβοι μπροστά στον πίνακα του κοσμικού μεγαλείου. Καταγράφουν την πολυπλοκότητα, την τάξη, την όμορφιά και την έναρμόνιση του ύλικου σύμπαντος. Και σπουδάζουν, σέ ατέλειωτα επίπεδα, τό λογικό πλάσμα, πού, από την αυγή της ιστορίας ίσαμε σήμερα, διακινείται ήγεμονικά και έρευνητικά, δίχως νά φτάνει στην ώριμότητα και στην ποθητή ικανότητα, νά άρθρώσει τελική άδιαφιλονίκητη άπόκριση στό πηγαίο έρώτημα της καταγωγής του κόσμου και του ανθρώπου. Μετά από αυτή την προσεκτική έρευνά τους, τή ληπαρή μελέτη τους και την ταξιόμηση των συμπερασμάτων τους, σκύβουν και προσκυνούν Έκείνον, πού άπλωσε την ούράνια στέγη και τεχνούργησε τον άνθρωπο.

Περίεργο και ανεξήγητο είναι, πώς ή έξημμένη πτέρυγα της άθειστικής παγγνωσίας(!!!) ούτε λεπτό δέν αναστέλλει τή μαχητική της συνηματολογία και τό παράφορο πειροβόλημα, γιά νά άκούσει τά «δεδομένα» της άλλης πλευράς. Έμμένει στό δικό της σχήμα. Στην άπολυτοποίηση του «όρθου λόγου». Στή διακήρυξη, πώς δέν υπάρχει τό «υπέρλογο». Στην άπόλυτη, a priori, άπόρριψη της ύπαρξης του Θεού, πού δέν τον ψαύει ο άνθρωπος λόγος και την ύπαρξή Του δέν την έπιβεβαιώνει τό έπιστημονικό εργαστήριο. Γιά όλους αυτούς, ή μόνη άτραπός προς την κοσμική πραγματικότητα και προς την αλήθεια είναι ή έξαντλητική, έπιστημονική παρατήρηση, ή διερεύνηση και ή ανάλυση του μικρόκοσμου και του μακρόκοσμου, από τό άδιόρατο μόριο της ύλης, ίσαμε τους δυσεξαριθμητους γαλαξίες, τους βυθισμένους στον άπροσπέλαστο χώρο.

Τήν άτίμητη άξία του «λόγου» δέν την άρνούμαι. Την υπολογίζω, τή χαίρομαι και την προσμετρῶ, σέ κάθε μου βήμα. Πιστεύω, πώς ο «λόγος» άποτελεϊ τό μοναδικό, τό ιδιότυπο δῶρο του Θεού στή ανθρώπινη ύπαρξή μας. Μας διαφοροποιεί από την άλογη κτίση και μας εισάγει στην αγαπτική ζεστασιά της οίκογένειας του Θεού. Σύ δέχεσαι τό «λόγο» και τον ξεαίρεις. Άλλά, αυθαίρετα, τον κονταίνεις και τον άποδυναμώνεις. Τον έγγράφεις στή βίβλο της ζωής, ως σύμπτωμα τυφλής εξέλιξης, ως ένα τυχαίο, περιστασιακό άπόκτημα, πού έμπλούτισε την ανθρώπινη ύπαρξη και την υπερύψωσε πάνω και από τό Θεό, τον κτίστη και Δημιουργό της παγκόσμιας τελειότητας. Όστόσο, αν και τον έντάσσεις στους σταθμούς της μακρότατης προοδευτικής, εξέλικτικής πορείας, τον ξεαίρεις και τον άπολυτοποιεί, ως τό μοναδικό

ἀκάτιο, μέ τό όποίο μπορεί ό άνθρωπος νά ταξιδέψει στην άπέραντη θάλασσα τής γνώσης.

Φάνοντας στό σημείο αυτό, θά σέ παρακαλέσω νά άκούσεις και κάποιες δικές μου διαπιστώσεις και κρίσεις, πού θέλω νά σου τής έμπιστευθώ, υπό τύπον προσωπικών άνησυχιών και έρωτημάτων: Έχοντας έμπιστοσύνη στον καλλιεργημένο φιλοσοφικό και έπιστημονικό «λόγο», στην όξυμένη κρίση και στην ίκανότητα των σύγχρονων έρευνητών, προσεκτικής και εύστοχης διαχείρισης των δεδομένων των έπιστημονικών εργαστηρίων, άπορρίπτεις κάθε τι, πού είναι πέρα ή πάνω από τον «όρθό λόγο», πέρα και πάνω από την έπιστημονική γνώση, πέρα και πάνω από την καθολική, ανθρώπινη έμπειρία μας. Και σέ ρωτάω: Δέν άποτελει καθολική μας έμπειρία, ότι ή όργάνωση τής ζωής και ή ανάπτυξη των έπιστημών μας και του πολιτισμού μας είναι προϊόντα του άνήσυχου πνεύματός μας; Δέν είναι τά λαμπρά άποτυπώματα τής εύστροφίας του «λόγου», πού στοχάζεται, σχεδιάζει, και δημιουργεί, σέ μιά άτέρμονη κλίμακα βελτίωσης, άνάπλασης και περαιτέρω έφεύρεσης; Υπάρχει στην ιστορία μας κάτι, έστω και τό πιο μικρό, πού δέν πέρασε από τό εύρετικό κέντρο του «λόγου» μας στό εργαστήρι των χειρών μας;

Αφού, λοιπόν, ό,τιδήποτε υπάρχει στή γη μας, ως δείγμα ζωής και πολιτισμού, είναι σχεδίασμα του μυαλού μας και των χειρών μας, ποιά έμπειρία μας και ποιά γνώση μας θά στηρίξουν τό παραλογικό άξίωμα, ότι τό άπέραντο σύμπαν, μέ τής άπροσμέτρητες διαστάσεις του, μέ τή νομοτέλειά του και μέ τής χαστικές κινήσεις των άστερων του, μέ τό φώς και τό σκότος, μέ την ξηρασία και τή βροχή, μέ την έρημιά και τή βλάστηση, μέ τά έμφανή και τά άδιόρατα στοιχεία τής φύσης, μέ τό άλογο ζωϊκό βασίλειο και τό λογικό άνθρωπο, όλα αυτά, πού τά σπουδάζουμε, αϊώνες τώρα και δέ φτάνουμε στην πλήρη περιγραφή τους και στην κατανόηση τής έντελέχειάς τους, στήθηκαν έντελώς τυχαία και αυτόματα, δίχως την έμπνευση και την παρέμβαση του «Λόγου», πού υπερείχε του ανθρώπινου λογικού μας και πού μπορούσε, μόνος Αύτός νά διαμορφώσει την πληρότητα και την άρμονία του «σύμπαντος κόσμου»;

Στή μακραίωνα καθημερινότητά μας δέ στήθηκε ποτέ ένα σπίτι τυχαία. Δέν άνέβηκε ένας ουρανοξύστης, δίχως τό μόχθο του αρχιτέκτονα και του οικοδόμου. Δέν προέκυψε ένα έπιστημονικό εύρημα, δίχως τον έρευνητή και την επίπονη ένασχόλησή του. Δέν

“Εξοδος στην έλευθερία

Το αυτο τό κείμενο τό χαράσσω μέ ρίγος ψυχής. Καί τό έναποθέτω, δίχως τήν παραμικρή σκίαση μομφής, στίς ανήσυχες συνειδήσεις-όσες υπάρχουν τούτη τήν ώρα-των αδελφων μου συνιεραρχων και σ' ολόκληρο τό πλήρωμα τής ελληνικής Όρθοδοξίας, ως ταπεινό έρέθισμα, γιά μιά προσεκτική μελέτη του σημερινού ιστορικού πλέγματος και υπόμνηση του κοινού, αγιοπνευματικού χρέους δυναμικής εξόδου από μιά-επί αιώνες κατεστημένη-όμηρία.

Βεβαιώνω, έκ πρώτης στιγμής, ότι τίς έκτιμήσεις μου-σωστές ή λαθεμένες-τίς ζυγίζω, χρόνια τώρα, στη σιωπή του Θεοσιαστηρίου μου και του σπου-

δαστηρίου μου. Μέ κριτική ανάγνωση τής πολυκλαδικής-συχνά αντιφατικής και αυτοαναιρετικής-έπικαιρότητας. Καί μέ αναδρομή στον πλοϋτο των εμπειριών, θετικών και αρνητικών, που συνάχτηκαν προσεκτικά και διαδοχικά, σε μήκος ιστορικών, αλυσιδωτων αναδομήσεων, από τίς προγονικές μας γενιές και από τή δική μας-τήν πολυταλαιπωρημένη και πολυπροβληματισμένη-γενιά τής έκλεπτισμένης τεχνολογίας και τής έκβαρβαρισμένης ανθρωπολογίας.

Ό καταγραφή των θησαυρισμένων, εμπωνων ιστορικών μας εμπειριών, ή προσεκτική μελέτη των μεγάλων βημάτων τής Όρθοδοξίας μας, ή άποτίμηση

άκούστηκε ένα κοντσέρτο ή μιά συμφωνία, δίχως τήν επιδεξιότητα του κατασκευαστή του μουσικού οργάνου και δίχως τήν ιδιοφυία του μουσουργού. Καί ενω, όλα, όσα υπάρχουνστί γη μας, όλα, όσα τά εντάσσουμε στην έπιστημονική, στην καλλιτεχνική και στην τεχνολογική μας παραγωγή, τά αναγνωρίζουμε όλοι μας-και ανάμεσα σε όλους και σύ και εγω-ως παράγωγα του δικού μας «λόγου», τή Δημιουργία, στο σύνολό της, στην ασύλληπτη άρμονία της και στίς άπεριόριστες δυνατότητες της, σεϊς οι άθεοι, τή χαρίζετε στην τυφλή τύχη. Ό ισχυρισμός σας αυτός, φίλε μου, δέν είναι στάλαγμα καλλιεργημένου «λόγου». Δέν είναι έφεύρημα σοβαρής έπιστημονικής έρευνας. Είναι άκύρωση του «λόγου». Είναι βάρβαρος στραγγαλισμός του. Είναι κλοπή και κατάχρηση των διαπιστευτηρίων τής έπιστήμης, γιά τήν έπισημοποίηση και τήν έπιβολή τής άνεπιστημονικής αυθαιρεσίας.

των αγώνων και των λαθών των παραγόντων της Συνοδικής ήγερσίας της, ή συγκριτική σπουδή των πνευματικών και ιδεολογικών αναταραχών, πού μάτωσαν τή γή μας και τίς καρδιές μας, ή επίσημανση των δηλωμένων ή κρυφών σχεδιασμών της σημερινής, μαχητικής άθεΐας, όλα αυτά τά δεδομένα, πού άποτελοϋν πλοϋτο μας και όδύνη μας, μέ όδηγησαν στό συμπέρασμα, πώς ή Έκκλησία μας, ή Όρθόδοξη έλληνική Έκκλησία μας, πρέπει νά επιχειρήσει τό ιστορικό τόλμημα της «έξόδου». Νά βγει άπό τό δεσμευτικό σχήμα της «Νόμω κρατούσης Πολιτείας», πού έπιβλήθηκε μετά τούς άπελευθερωτικούς άγώνες και τή θεσμοθέτηση τοϋ «Αύτοκέφαλου» της έλληνικής Έκκλησίας. Νά σπάσει τά δεσμά, πού τήν προσδένουν, ως ρυμουλκούμενη, φθαρμένη και άποσυναρμολογημένη, παλιά καρότσα, στό «έκσυγχρονισμένο»(!!!) άμάξι της κοσμικής, πολιτικής έξουσίας, και τή σέρνουν στά θεωρεΐα των χειροκροτητών της μιάς ή της άλλης ιδεολογικής και κοινωνικής στρατεύσης. Νά αναπνεύσει τόν άέρα της έλευθερίας. Νά κινηθεΐ δίχως χειροπέδες και δίχως κοσμικές, άσχετες μέ τήν πίστη, έκσυγχρονιστικές ντιρεκτίβες. Μέ μόνους όδηγούς, τούς Έρουός Της Κανόνες και τή μακραίωνα Παράδοση, πού τήν ύπόγραψαν μέ τή χαρισματική τους ζωή, μέ τή σοφία τους και μέ τό τίμιο αίμα τους οί μεγάλοι μας Πατέρες.

Ή συμπαγής μάζα τοϋ έκκλησιαστικού πληρώματος, πού παρακολουθεΐ μέ ένδιαφέρον, αλλά και μέ σφιγμένη καρδιά, τίς ραγδαΐες κοινωνικοπολιτικές έξελίξεις και, προπαντός, ή ομάδα της έπισκοπικής έλίτ, πού βιώνει τήν άποστολική ύπευθυνότητά της ως

κοσμικό προνόμιο έξουσιαστικής νομής προνομίων και τιμών, είμαι βέβαιος, πώς θά νοιώσουν τρόμο στό άκουσμα της πρότασής μου. Ήσαμε σήμερα, τό σύνθημα «χωρισμοϋ Έκκλησίας και Πολιτείας» έκπορεύεται μονόπλευρα είτε άπό κάποια αντίδραστικά έδρανα της Βουλής των Έλλήνων, είτε άπό τή στημένη έξέδρα μιάς ύποπτης πολιτιστικής διαφήμισης και άναμεταδίδεται άπό τήν ήμερήσια ή τήν ήλεκτρονική ένήμερωση, ως παρότρυνση όριστικής άποτομπής της Έκκλησίας άπό τή λέσχη των έπίσημων, κρατικών θεσμών και όλικής περιθωριοποίησής Της στά μουσειακά κατάλοιπα τοϋ παρελθόντος.

Καιρός, ή τόλμη της πρωτοβουλίας αύτης νά περάσει στά χέρια της έκκλησιαστικής ήγερσίας. Στούς Έπισκόπους, πού είναι «κεχρισμένοι» νά λιτανεύουν, «έν παντί καιρῷ και πάση ώρα», τό λυτρωτικό μήνυμα τοϋ σαρκωμένου Λόγου τοϋ Θεοϋ. Τή διάσταση και τήν έμπειρία της πίστης. Τή βιωμένη διάκριση τοϋ «κόσμου» άπό τήν «Έκκλησία». Και είναι σέ θέση νά άποδίδουν «τά τοϋ Καίσαρος τῷ Καίσαρι και τά τοϋ Θεοϋ τῷ Θεῷ» (Ματθ. κβ΄ 21).

Ή σχέση της Έκκλησίας Ήησοϋ Χριστοϋ μέ τήν κοσμική, κρατική, έξουσία έχει περάσει άπό χίλια κύματα. Άπό τή στιγμή, πού ό Κύριός μας σύρθηκε στό Πραιτώριο, άντιμετώπισε τό παγερό ύφος και τήν άτολμία τοϋ Πιλάτου και, δέσμιος, παραδόθηκε «Ίνα σταυρωθεΐ» (Μάρκ. ιε΄ 15), Ήσαμε τίς μέρες μας, τό πρόσωπο τοϋ σαρκωμένου και σταυρωμένου Λόγου τοϋ Θεοϋ παραμένει και άντιμετωπίζεται ως «σημεΐον

ἀντιλεγόμενον» (Λουκ. β' 34). Καί τό ἱερό Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας Του, ἡ ἄδολη κοινότητα τῶν ἀνθρώπων, πού Τόν λατρεύουν καί Τόν ἀκολουθοῦν, ταξιδεύει στό πέλαγος τῆς ἱστορίας, ἀντιμετωπίζοντας ἄλλοτε τίς φρικτές ἐξάρσεις τῶν ἀνθρώπινων παθῶν καί ἄλλοτε τήν πρόσκαιρη, σχετική ὕφεση.

Εἶναι σέ ὄλους γνωστό, ὅτι, κατά τούς τρεῖς πρώτους αἰῶνες, ἡ Ἐκκλησία ἔζησε τήν τραγική περιπέτεια τῶν διωγμῶν. Μέσα σ' ἐκεῖνο τό κλίμα, ἀκουμποῦσε τόν τρόπο Της καί τήν ἐλπίδα Της, ἄλλοτε στά βάθη τῶν Κατακομβῶν καί ἄλλοτε στά ἀνοιχτά ἀμφιθέατρα τοῦ μαρτυρίου. Ἡ αὐτοκρατορική αὐλή καί ὀλόκληρο τό πλέγμα τῆς ρωμαϊκῆς ἐξουσίας τήν χαρακτήρισαν ὡς *religio illicitas*, ὡς θρησκεία ἀπαγορευμένη. Καί ἄνοιξαν τίς πύλες τῶν ἀμφιθεάτρων, γιά νά προσφέρουν τά ἁγιασμένα κορμιά τῶν μαρτύρων στά ἀνοιχτά στόματα τῶν θηρίων.

Ἡ περίοδος τῶν διωγμῶν, ἀνάδειξε τή γενναιότητα τῶν ἀνθρώπων τῆς πίστεως. Τό ἀδούλωτο φρόνημά τους. Τόν ὄραματισμό τους καί τό βηματισμό τους «ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδῆς Θεός πρό χρόνων αἰώνων» (Τίτ. α' 2). Καί ἄφησε πίσω της, ὡς κατάλοιπο πνευματικῆς ἀνωριμότητας, τήν ἀπαξιωτική καί ἀνεξήγητη ἐπιθετικότητα καί τή βαρβαρότητα τῆς κατεστημένης ὑπεροπτικῆς ἐξουσίας.

Ἡ διάδοχη ἱστορική φάση, ἀνέτρεψε τό κλίμα. Ἡ κρατική ἐξουσία σταμάτησε τό διωγμό. Ἀναγνώρισε, μέ ἐπίσημα διατάγματα, τήν καθημαγμένη Ἐκκλησία. Καί ἐγκαινίασε σχέση σεβα-

σμοῦ, συνεργασίας καί συναλληλίας. Ἡ σχέση αὐτή, μέ τόν καιρό, ἀπόκτησε μιά νομοθετική ἐπένδυση καί ἐπισημοποιήθηκε, ὡς μόρφωμα ἀποδεκτό καί ἀπό τήν ἐξουσία καί ἀπό τήν Ἐκκλησία.

Ἡ λαϊκή συνείδηση, ἐντυπωσιασμένη ἀπό τήν ἀλλαγὴ καί ἀναπαυμένη στήν εἰρηνική συνύπαρξη, θεώρησε τό σχῆμα ἰδανικό.

Ὅμως, ἡ προσεκτική παρακολούθηση τῶν ἱστορικῶν ἐξελίξεων, σέ ὄλες τίς περιοχές τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ἴσαμε τίς ἐσχατιές τοῦ χώρου της, δέ μᾶς δίνει τό ἴδιο συμπέρασμα. Οἱ εἰδικοί ἐρευνητές, πού μελετοῦν ἐξονυχιστικά τά «ἐκάστοτε ἐπισυμβαίνοντα» καί ἐπεξεργάζονται, μέ λεπτολόγο εὐσυνείδησία, τούς ἱστορικούς κραδασμούς, μᾶς ἐνημερώνουν, ὅτι ἡ περίοδος τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας δέν ἦταν ἄμοιρη ὑπερβάσεων τῶν ἐσκαμμένων. Ὁ μελετητής συναντᾷ πυκνές, ἀλόγιστες ἢ σκόπιμες παρεμβάσεις τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας στά ἐνδότερα τῆς Ἐκκλησίας. Μέ ἀποτέλεσμα τό δυναμισμὸ τῆς γαλήνιας συμπόρευσης καί τήν πρόκληση ἀντιθέσεων καί ἀντιπαραθέσεων, ἱκανῶν νά ζημιώσουν καί τήν Πολιτεία καί τήν Ἐκκλησία.

Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, τό ἐντυπωσιακό ἄνοιγμα τῶν πυλῶν τοῦ παλατιοῦ καί ἡ ὑποδοχὴ τῶν ἐκκλησιαστικῶν λειτουργῶν σέ συνεργασία ἢ σέ συνευωχία, ἠλέκτρισε τά φιλόδοξα πνεύματα καί ἔφερε τούς σπουδαρχίδες ρασοφόρους στίς ἐστίες τῆς διαπλοκῆς καί τῆς ἐξαγορᾶς ἀξιωμάτων, μέ τήν ἀντιπαροχὴ ἀναξιοπρεποῦς καλοκευτικοῦ λόγου καί ποικίλων ἄλλων ἐξυπηρετήσεων.

Τά ἀπομνημονεῦματα τῶν ἐκκλησιαστικῶν Πατέρων, πού διασώζουν καί

τό θετικό και τό άρνητικό βίωμα, καλύπτουν όλη τήν περίοδο τής Βυζαντινής ιστορικής ζωής. Καί τήν άνοδική προς τήν άκμή. Καί τή δραματική, προς τήν κατολίσθηση. Μελετώντας τα, παρακολουθοϋμε τήν τεθλασμένη γραμμή τοϋ βυζαντινοϋ βίου. Τίς έξάρσεις τοϋ πνεύματος. Καί τίς έξάψεις τών άθεράπευτων παθών.

Τό νομικό σύστημα τής συναλληλίας έδινε στόν αύτοκράτορα τό δικαίωμα νά νομοθετεί γιά τήν Έκκλησία. Νά ρυθμίζει, κατά τήν κρίση τή δική του και τών έπιτελών του, ζωτικά θέματα τής έκκλησιαστικής ζωής. Είχε τήν εύχέρεια νά αναμιγνύεται ή νά παρεμβαίνει-όταν τό ήθελε-στίς έπιλογές τών Έπισκόπων. Καί, άκόμα, έβρισκε τόν τρόπο νά έπιβάλει τή θέλησή του, όταν στην τράπεζα τών Συνοδικών διασκέψεων έφταναν μεγάλα και ζωτικά θέματα έρμηνείας και προδιορισμοϋ τής Άποστολικής Παράδοσης ή καθορισμοϋ τών δικαιοδοσιών και τών άρμοδιοτήτων τών Έπισκόπων τής Έκκλησίας. "Όλα, όμως, αυτά όχι, χωρίς συνεργασία μέ τούς Έπισκόπους και όχι μέ διάθεση καθυπόταξης τοϋ έκκλησιαστικοϋ Σώματος στους κρατικούς σχεδιασμούς.

Ώστόσο, όπως, μπορεί νά τό φανταστεί ή νά τό μαντέψει ό καθένας μας, ή παρέμβαση τών αύτοκρατόρων και τών έπιτελών τους δέν ήταν πάντοτε άσφογη. "Άλλοτε γιατί δέν ήταν σέ θέση νά έκτιμήσουν τό θεολογικό και τόν έκκλησιαστικό λόγο, άλλοτε γιατί τούς παραπλανοϋσε ή διογκωμένη έμπάθεια κάποιων παραστρατημένων εκκλησιαστικών λειτουργών και άλλοτε γιατί οι ΐντριγκες τοϋ παλατιοϋ, τά μαχαίρώματα τών ανθρώπων, πού καρ-

πώνονταν τήν αίγλη τοϋ χώρου, δημιουργοϋσαν άρνητικό κλίμα γιά τήν Έκκλησία, στό σύνολό Της, ή γιά συγκεκριμένους λειτουργούς, οι άποφάσεις και οι ένέργειες ήταν μοιραίες και γιά τήν Έκκλησία και γιά τήν αύτοκρατορική άξιοσύνη και άξιοπρέπεια.

Τά παραδείγματα τέτοιων μονόχνωτων χειρισμών τής κοσμικής έξουσίας, ή τέτοιων στρεβλώσεων τοϋ νομικοϋ πλαισίου τής συναλληλίας και τοϋ συνακόλουθου χρέους σεβασμοϋ τής θρησκευτικής συνείδησης, πάμπολλα. Τά συναντάμε μπροστά μας, όταν άφιερώνουμε χρόνο σέ προσεκτική ανάδιφηση τής Βυζαντινής ιστορίας.

Ένδεικτικά, αναφέρω δυό και μόνο παραδείγματα άστοχων χειρισμών μεγάλων και ζωτικών προβληματισμών τής Έκκλησίας. Τήν αντιμετώπιση τής αίρεσης τοϋ Άρειανισμοϋ, πού ή αύτοκρατορική έξουσία τήν αντιμετώπισε μέ άκριτη και εύκαιριακή ταλάντευση προς τή μιá ή προς τήν άλλη πλευρά, προς τήν υιοθέτηση τής προσεγγμένης διατύπωσης τών μεγάλων και Οικουμενικών Συνόδων ή προς τίς παρορμήσεις τών, φιλικών προς τό παλάτι, έκπροσώπων τής αίρεσης. Καί τό καταλυτικό κίνημα τής εικονομαχίας, πού, γιά ένα όλόκληρο αίώνα καταπόνησε τήν Έκκλησία και προκάλεσε ρήγματα στην ένότητα τών μελών τής αύτοκρατορίας. Οι συγκρούσεις αυτές δέν ήταν οι μοναδικές κατά τή χιλιόχρονη ζωή τής Βυζαντινής αύτοκρατορίας. Ήταν, όμως, άσυγχώρητες και καταστροφικές.

Τό έπόμενο σχήμα, στή μακρά ιστορική διαδρομή, τό δημιούργησε ή σκο-

τεινιά της σκλαβιάς. Μετά την πτώση της Κωνσταντινούπολης, στην εξέδρα της εξουσίας δέ βρέθηκαν, σέ συναλληλία και συνεργασία, ή διοίκηση του κράτους και ή διοίκηση της Έκκλησίας. Στο θρόνο της εξουσίας βρέθηκε-βλοσυρός και άσυγκίνητος-ό κατακτητής Σουλτάνος. Και, άπέναντί του, δουλος έξουθενωμένος και φοβισμένος ο Έπίσκοπος-ραγιάς. Ο Σουλτάνος φόρτωσε στον Έπίσκοπο και είδικά στον Πατριάρχη της άλλοτε βασιλεύουσας, την ευθύνη νά καταπραΰνει τή λαϊκή πικρία, νά δαμάζει τά επαναστατικά ξεσπάσματα και νά έγγουάται την ίσοροπία στη σχέση της τυραννικής εξουσίας μέ τό δουλο γένος. Σ' αυτό τό κλίμα της βαρειάς καταπίεσης, αναδειχθηκαν Έπίσκοποι ήρωες και μάρτυρες. Οί πολλοί, όμως, έσκυψαν τό κεφάλι και ύποτάχθηκαν.

Η Έκκλησία, στην όργάνωση της έσωτερικής της ζωής, κράτησε την ευχέρεια νά θεμελιώνει τίς πράξεις Της στό κληρονομημένο θησαύρισμα των Ίερών Κανόνων. Χωρίς, φυσικά, αυτή ή πρακτική νά είναι, πάντοτε, έντιμη και άδιφιλονίκητη. Και τό Σουλτανικό κράτος έπαιζε τό παιχνίδι του, μέ τό δικό του όραμα και μέ τό δικό του σχεδιασμό.

Σκληρές μέρες μαύρης σκλαβιάς. Οί άνθρωπινες έλευθερίες άλυσοδέθηκαν και έξουθενώθηκαν. Οί Όρθόδοξες εκκλησιές γέμισαν πόνο και δάκρυ. Και στά βρώμικα σοκάκια της Τουρκιάς ξανάτρεξε αίμα μαρτυρικό.

Έμεϊς οί νεότεροι, διαβάζουμε τά συναξάρια των όμολογητών και των μαρτύρων των αίωνων της σκλαβιάς και νοιώθουμε ποικίλα έρεθίσματα νά κολπώνουν τίς καρδιές μας. Μας πιέζει και μας συνθλίβει ή στέρηση της ά-

τομικής έλευθερίας και ή άφόρητη καταπίεση της χριστιανικής συνείδησης του δουλου γένους μας. Και, παράλληλα, ήλεκτρίζει τό συναίσθημά μας ή γενναιότητα των προγόνων μας μαρτύρων και ο σταθερός βηματισμός τους, μέσα στά σκοτάδια του τρόμου, μέ τή λαμπάδα της πίστης άσβεστη και μέ τό βλέμμα καθλωμένο στον ουρανό.

Η σχέση Έκκλησίας και Πολιτείας, μετά τους αίματηρούς άγώνες του 1821 και τή θεμελίωση του έλεύθερου ελληνικού Κράτους, διαμορφώθηκε στη βάση του άπολυτοποιημένου κρατισμού, κατά τό σύστημα, πού επικρατούσε, κείνη την εποχή, στην Τσαρική Ρωσία. Έκει, ο Τσάρος διατηρούσε τον πρώτο και τον τελευταίο λόγο στά θέματα της εκκλησιαστικής ζωής. Είχε τό δικαίωμα, νά διορίζει, μέ δική του κρίση και έπιλογή, τά μέλη της Ίερας Συνόδου, από τον κατάλογο των ύποταγμένων στην έξουσία του και στό πρόσταγμα του. Και, όποσδήποτε, μετά την έξασφάλιση ήλεγμένης σύνθεσης του άνώτατου διοικητικού Σώματος της Έκκλησίας, μπορούσε, άνετα νά μανουβράρει τή Συνοδική κρίση και νά επενδύσει, μέ Συνοδικές άποφάσεις, τους δικούς του σχεδιασμούς.

Στην έλεύθερη Ελλάδα, οί πρώτοι Νόμοι, πού έκδόθηκαν και, πού ρύθμιζαν τον τρόπο διοίκησης της Έκκλησίας, επέβαλλαν την άπόλυτη έξάρτησή Της από την πολιτική έξουσία και την καθυπόταξή της στους διακριτικούς ή στους άκριτους χειρισμούς, πού θά δρομολογοϋσε ή έποχιακή κυβερνητική όμάδα.

Ἐγκάθετος παράγοντας στήν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας ἦταν ὁ βασιλικός Ἐπίτροπος. Ἡ συμμετοχή του στίς συνεδριάσεις τοῦ Σώματος ἦταν χωρίς ψῆφο. Ὑπῆρχε, ὅμως, μιᾶ ἀσφαλιστική δικλῖδα, πού μείωνε ἤ καί ἀκύρωνε τή Συνοδική ψῆφο. Χωρίς τήν παρουσία τοῦ βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου δέν εἶχε τό δικαίωμα νά συνεδριάσει ἡ Σύνοδος. Σέ περίπτωση, λοιπόν, πού ὁ χειρισμός ἑνός θέματος προκαλοῦσε τήν ὑποψία, πώς ἡ ἀπόφαση θά εἶναι «αὐθαίρετη»(!!!), ἡ ἀντίθετη πρὸς τή βούληση τοῦ ἀνώτατου ἄρχοντα, ὁ βασιλικός ἐκπρόσωπος εἶχε τό δικαίωμα νά ἀποχωρήσει ἀπό τήν αἴθουσα, ὅποτε ὁ πρόεδρος καί οἱ Συνοδικοί ἦταν ἀναγκασμένοι νά διακόψουν τή Συνεδρίαση.

Ἐνδεικτικό τοῦ πνεύματος τῆς ὑποταγῆς, πού θέσπιζαν οἱ Νόμοι τῆς περιόδου ἐκείνης, ἦταν καί τοῦτο. Μέσα στό ἐλεύθερο βασίλειο, ἄν ὁ Ἐπίσκοπος μιᾶς περιοχῆς ἀποφάσιζε νά ἐπισκεφτεῖ τίς ἐκκλησιαστικές κοινότητες τῆς ἐπαρχίας του, γιά νά ἀγιάσει καί νά διδάξει τό λαό, ἦταν ὑποχρεωμένος νά ἀναφερθεῖ στό Νομάρχη καί νά ζητήσει ἄδεια. Ἄν ἐκεῖνος δέν ἔδινε τή συγκατάθεσή του, ὁ Ἐπίσκοπος δέν εἶχε δικαίωμα νά πραγματοποιήσει τήν ἐπικοινωνία μέ το ποίμνιό του.

Βέβαια, αὐτά τά, κραυγαλέα περιοριστικά, μέτρα, πού προέβλεπε ἡ ἀρχική Νομοθεσία, μέ τήν πάροδο τῶν δεκαετιῶν χαλάρσαν. Ἀλλά, προέκυψαν ἄλλα σύνδρομα, πού ἔβλαψαν καίρια τήν Ἐκκλησία καί μείωσαν ἐπικίνδυνα τό κύρος Της.

1. Τό πρῶτο σύνδρομο ἦταν, ὅτι οἱ Μητροπολίτες καί οἱ Ἐπίσκοποι τοῦ ἐλεύθερου Κράτους, ἐπενδύθηκαν τή λεοντή τοῦ ἐξουσιαστή. Ἀπόθεσαν τό ταπεινό φρόνημα τοῦ μάρτυρα, τοῦ λειτουργοῦ τοῦ μυστηρίου τοῦ Σταυροῦ. Μετάφεραν στό δικό τους χῶρο καί στίς δικές τους ἀναστροφές τό πρωτόκολλο τῶν τιμητικῶν διακρίσεων. Καί διακινήθηκαν μέσα στήν κοινωνική πίστα μέ ὑψηλοφροσύνη καί μέ ἀπαίτηση καθυπόταξης τοῦ κλήρου καί τοῦ ποιμνίου στά ἀνέλεγκτα προστάγματά τους.

Τό κράτος, μέ τήν ἐξεζητημένη ἐθιμοτυπία του, δέν τσιγγουνεύτηκε στήν ἀπόδοση τιμῶν πρὸς τοὺς «ταγούς» τῆς Ἐκκλησίας. Πρόσφερε ὑπέρμετρες διακρίσεις. Καί τοὺς ἀναγνώρισε ὡς πρίγκιπες μιᾶς θεσμικῆς τάξης, πού, κατά τή δομή καί κατά τή λειτουργία της, παρέμενε ἀπόλυτα ὑποταγμένη.

Οἱ Μητροπολίτες καί οἱ Ἐπίσκοποι, στερημένοι τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τους ρόλου καί τῆς πνευματικῆς τους εὐθύνης, ἀναπαύτηκαν στίς τιμές. Εἶδαν τήν ἐπίτευξη καί τήν ὀλοκλήρωση τῶν ἐκκοσμικευμένων ὀραμάτων τους στόν ἐθιμοτυπικό πολυχρονισμό τους καί στό συναγελασμό τους μέ τοὺς καταξιωμένους ἢ καί μέ τοὺς τυχάρπαστους ἐκπροσώπους τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας.

Κλασσικό, ἐντελῶς πρόσφατο, ἀποτύπωμα αὐτῆς τῆς παρακμιακῆς νοοτροπίας, εἶναι τό φέροσιμο τοῦ τελευταίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, τοῦ Χριστόδουλου. Ἀμέσως μετά τήν ἐκλογή του, διατύπωσε τήν ἀπαίτηση νά τόν ὑποδεχθεῖ ὁ πρωθυπουργός καί τά μέλη τῆς Κυβέρνησης στήν πλατεία Συντάγματος, νά τόν συνοδεύσουν ὁ-

λοι, πεζή, ἴσαμε τόν Μητροπολιτικό Ναό καί νά παραστοῦν στήν τελετή τῆς ἐνθρόνισής του. Βέβαια, αὐτό δέν ἔγινε. Ἀλλά ἡ ἀπαίτηση ἐπικύρωσε τή φθορά πού ὑπέστη τό ἐπισκοπικό φρόνημα, ὅταν τό λειτούργημα τῶν ὑπηρετῶν τῆς Ἐκκλησίας μεταλλάχθηκε σέ λάμψη καί προνόμια ἐξουσίας.

Ἡ ἄλλη version αὐτῆς τῆς παθογένειας, ἐκδιπλώθηκε ἐντελῶς πρόσφατα, ὅταν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος, καταβεβλημένος ἀπό τήν αἰφνίδια περιπέτεια τῆς ἀρρώστιας του, ἀναγκάστηκε νά ταξιδέψει στήν Ἀμερική. Οἱ «περί αὐτόν», λάγνοι τῶν ἀξιωματῶν καί τῆς ἐπίδειξης, θεώρησαν, πώς εἶναι κατάλληλη ἡ στιγμή, γιά νά ὀργανώσουν, μέ στοιχεῖα κοσμικῆς, θεαματικῆς τελετουργίας, τήν ἀναχώρησή του. Μέ παράταξη τιμητικοῦ ἀποσπάσματος. Καί μέ τήν παρουσία προσώπων, πού ἀνήκουν στόν πολιτικό χῶρο. Ἀντί γιά τή σεμνότητα, πού τήν ἐπέβαλλαν ἡ ἰδιομορφία τοῦ βαρύτατου, ἀρχιερατικοῦ λειτουργήματος καί τά καταθλιπτικά μηνύματα τῆς ἀρρώστιας, ἐπιλέχτηκε ἡ πομπωδέστατη παρέλαση τοῦ ἀρρωστοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἀνάμεσα στό τιμητικό ἄγλημα καί ἡπραγκατοποίηση τοῦ ταξιδιοῦ του μέ τό πρωθυπουργικό ἀεροπλάνο.

Τό δεύτερο σύνδρομο τῆς συνειδησιακῆς μεταλλαγῆς τῶν Μητροπολιτῶν καί Ἐπισκόπων κατά τή νέα περίοδο ἀνάπτυξης τοῦ ἑλληνισμοῦ, εἶναι ἡ ἐπιστροφή στό κλίμα τῆς κολακείας καί τῆς ὑποταγῆς στήν ἐξουσία, πού κυριάρχησε στό Βυζάντιο, μετά τήν ἐπίσημη ἀναγνώριση τῆς Ἐκκλησίας, ὡς θεσμοῦ τοῦ Κράτους καί ὡς πνευ-

ματικῆς τροφοῦ τῆς λαϊκῆς μάζας.

Κατ' ἀρχήν, ἡ πλειοψηφία τῶν ρασοφόρων, πού ὀρέγονται τήν ἐπισκοπική μίτρα, περιφέρονται στούς δρόμους καί στά σοκάκια, γιά νά σφίξουν τά χέρια τῶν πολιτευτῶν καί γιά νά ἐξασφαλίσουν τήν εὐνοια καί τόν καλό λόγο. Μέ κολακεῖες, μέ ὑποσχέσεις ὑψηλοῦ ἐπιπέδου συνεργασίας καί ἐξασφάλισης ἰσχυροῦ πακέτου ψήφων, πείθουν τούς πολιτευόμενους νά στηρίξουν καί νά ὑποστηρίξουν, στόν κύκλο τῶν Συνοδικῶν ἐκλεκτῶν, τήν προώθησή τους στήν ἀκτινοβόλο καθέδρα τῆς Μητροπολιτικῆς ἀξίας.

Μέ τόν τρόπο αὐτό, μετριότητες ἢ κάτω τοῦ μετρίου προσωπικότητες, συχνά δέ καί ἄτομα μέ κατάστικτο τό ἠθικό καί τό ποινικό τους μητῶδο, καταφέρνουν νά προκριθοῦν καί νά εἰσχωρήσουν στό κλάμπ τῆς ἐπισκοπικῆς τρυφῆς.

Ἰσαμε τό ἀνοιγμα τοῦ δρόμου πρός τήν πρόκριση καί τήν ἐπισκοποποίηση, οἱ νοσταλγοί ρασοφόροι, στέκονται, μπροστά στούς πολιτευόμενους, ταπεινοί ἰκέτες τῆς εὐνοίας καί τῆς βοήθειάς τους. Ἀπό κεῖ καί πέρα, μεταμορφώνονται σέ ὑψηλοῦς συνομιλητές καί βρίσκουν τρόπους νά ἀναγκάσουν τούς θηρευτές τῆς λαϊκῆς ψήφου, νά ἐξυπηρετήσουν τά θελήματά τους καί τά προγράμματά τους.

Τό φαινόμενο αὐτό τό ἀπολαύσαμε ἄν αὐτός ὁ διασυρμός ἀποτελεῖ ἀπολαυση-κατά τήν τελευταία χρονική περίοδο, πού ἔφερε τή σφραγίδα τοῦ προεκλογικοῦ ἀνταγωνισμοῦ καί τῆς ἀντίστοιχης ἀγωνίας. Οἱ ὑποψήφιοι, γιά τά βουλευτιά ἔδρανα, ἔτρεχαν νά φωτογραφηθοῦν μέ τούς Μητροπολίτες, γιά νά δείξουν, ὅτι μετέχουν στή ζωή

τῆς Ἐκκλησίας καί εἶναι ἄξιοι νά εἰσπράξουν τήν ψήφο τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος. Καί οἱ Μητροπολίτες-ἡ ὁμάδα τῶν ἐκκοσμικευμένων Μητροπολιτῶν-στήνονταν πρόσχαροι μπροστά στο φακό, ἀλλά, στήν ιδιαίτερη συνομιλία τους, ζητοῦσαν τό προμελετημένο ρουσφέτι.

Στό σημεῖο αὐτό μέ ἐρεθίζει μιὰ παλιά μεθοδολογία κάποιων ἐπίσημων ἐκκλησιαστικῶν ἡγετῶν. Ἡ ἱστορία, πού θά σᾶς τή διηγηθῶ, ἔχει χαρακτήρα ἀνεκδοτολογικό. Ἄλλά, ταυτόχρονα, ἀποτελεῖ καί ἔνδειξη διαγνωστική. Ἔχουν περάσει, ἀπό τότε, δεκαετίες ὀλόκληρες. Τά πρόσωπα στίς καρέκλες τῶν Συνοδικῶν διασκέψεων ἔχουν ἀλλάξει καί μιὰ καί δύο φορές. Ὅμως, δέν ἔχει ξεπεραστεῖ καί δέν ἔχει ἀποκλειστεῖ ἡ παλιά, σαθρή τακτική ἀπό τήν καθημερινή συμπεριφορά πολλῶν Μητροπολιτῶν.

Ὁ μακαριστός Ἀρχιεπίσκοπος Θεόκλητος (1957-1962) ἐκμεταλλεόταν τήν ὅποιαδήποτε περίσταση, γιά νά ὑποχρεώσει κάποιο πολιτευτή καί νά τόν κάνει ὑποστηρικτή τῶν αἰτημάτων του. Ἄν ἕνας ἐφημέριος ἐπαρχιακῆς ἐνορίας, ἐμπερίστατος ἢ νοσταλγός περισσότερων ὑλικῶν ὠφελημάτων, παρουσιαζόταν στό γραφεῖο του, φοβισμένος καί τραυλίζοντας καί τόν ἰκέτευε νά τόν δεχτεῖ καί νά τόν ἐντάξει σέ κάποια ἐνορία τῆς πρωτεύουσας, δέν τοῦ ἀρνιόταν τό εὐεργέτημα, ἀλλά τοῦ τό ὑποσχόταν, ἀφοῦ τοῦ προσδιόριζε τίς προϋποθέσεις. Τόν ρωτοῦσε, ἄν εἶχε γνωστό κάποιο ὑπουργό ἢ κάποιο βουλευτή, ἀπό κείνους, πού πολιτεύονταν στήν ιδιαίτερη πατρίδα του ἢ στήν περιοχή, πού διακονοῦσε ὡς ἐφημέριος. Ἄν ἐκεῖνος τοῦ ἀπαν-

τοῦσε θετικά, τότε τοῦ ἔδινε τή συμβουλή νά τρέξει σέ κείνον, νά τόν παρακαλέσει νά ἐπισκεφτεῖ προσωπικά τόν προκαθήμενο τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καί νά τοῦ μεταφέρει, μέ τή συνοδεία τῆς δικῆς του μεσολαβητικῆς παράκλησης, τό αἶτημα τοῦ φτωχοῦ παπά. Μέ τήν πρακτική αὐτή, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Θεόκλητος ἐξυπηρετοῦσε τόν ἱερέα, πού ἔφτανε, ταπεινός ἰκέτης, στό γραφεῖο του, ἀλλά-ταυτόχρονα-χρέωνε στό βουλευτή τό ρουσφέτι καί τόν καθιστοῦσε συνήγορο τῶν δικῶν του αἰτημάτων.

Γνωστά καί τά περιστατικά, πού ἀποτελοῦν διάνθισμα τῆς βιογραφίας τοῦ προηγούμενου Ἀρχιεπισκόπου Σεραφεῖμ. Ἄν ρωτήσετε ἕνα, ὁποιοδήποτε Μητροπολίτη τῆς περιόδου ἐκείνης, εἶναι σέ θέση νά σᾶς δώσει πλήρη κατάλογο τῶν ρασοφόρων, πού ἀνηφόρισαν πρὸς τήν Μητροπολιτική ἔπαλση, μέ τήν ὄθηση κάποιου πολιτικοῦ παράγοντα. Θά σᾶς βεβαιώσει, ὅτι τόν τάδε τόν ἔκανε ὁ τάδε πολιτικός καί ὅτι ἐκεῖνος, ὁ γνωστός καί μὴ ἐξαιρετέος ρασοφόρος, ἀνέβηκε τά σκαλοπάτια τοῦ θρόνου μέ τήν ἐπίμονη ὄθηση τοῦ φίλου κρατικοῦ παράγοντα, πού εἶχε πρόσβαση στήν ἀρχιεπισκοπική εὐνοια. Καί αὐτή ἡ διαπιστωτική πληροφορία ἔχει ἀμφίπλευρη ἀνάγνωση. Εἶτε, ὅτι ὁ πολιτικός διευκόλυνε τόν ρασοφόρο, γιά νά εἰσπράξει τίς ψήφους τῆς οἰκογένειάς του καί τῶν ἀνθρώπων τοῦ περιβάλλοντός του, εἶτε ὅτι ὁ Σεραφεῖμ ὑπέκυψε στίς εἰσηγήσεις τοῦ ἐπισκέπτη του πολιτικοῦ, γιά νά τόν ὑποχρεώσει καί νά τόν προσδέσει στό ἄρμα του.

Υπάρχει και μιά άλλη πλοκή και έμπλοκή τοῦ συστήματος τῆς «Νόμω κρατούσης Πολιτείας», πού κάνει τήν Ἐκκλησία ἀνίκανη νά ἀσκήσει τό ἔργο Της καί νά φέρει τό λυτρωτικό μήνυμά Της στίς προβληματισμένες ὑπάρξεις.

Τό σύστημα, ὅπως ἐμφανίζεται στίς δημόσιες συζητήσεις καί ὅπως λειτουργεῖ κατά τή διάρκεια τῶν πολιτικῶν καί τῶν κοινωνικῶν ζυμώσεων, δίνει τό στίγμα, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἕνας ἀπό τούς ἀντιμαχόμενους παράγοντες καί ὅτι-εἴτε κάτω ἀπό πίεση, εἴτε αὐθόρμητα-ἐντάσσει τίς δυνάμεις Της, τόν κληρο καί τή μερίδα τοῦ πιστοῦ λαοῦ στή μιά ἢ στήν ἄλλη ἀνταγωνιζόμενη ἔπαλξη. Καί αὐτό γίνεται ἀφορμή, ἢ μιά πτέρυγα νά κομπορημονεῖ, ὅτι ἔχει τήν Ἐκκλησία στό τσεπάκι της καί ἢ ἄλλη πτέρυγα νά ἐφορμάει ἐναντία στήν Ἐκκλησία καί νά ἐπιδιώκει τόν ἀφανισμό Της.

Θά ἀναφέρω, ἐπιλεκτικά, κάποιες συγκυρίες, πού χρέωσαν στήν Ἐκκλησία εὐθύνες καί ἔστρεψαν τό μανιακό κύμα ἐχθρότητας καταπάνω Της.

Ἡ πρώτη-ἀξιολογικά καί ὄχι χρονικά-συγκυρία, εἶναι ὁ καταλυτικός διχασμός, πού σημάδεψε τόν Ἑλληνισμό, μετά τή μικρασιατική καταστροφή. Τά πάθη ἀναψαν ἐπικίνδυνα. Οἱ δύο παρατάξεις, οἱ βασιλικοί καί οἱ Βενιζελικοί, ἔφτασαν στά ἄκρα. Ὁ φανατισμός τους καί ἡ σκληρότητα τῶν ἀντιπαραθέσεων τους ἔκαιγαν τόν ἱερό δεσμό τῆς λαϊκῆς ὁμοψυχίας καί ἄφηναν ἔκθετη τήν πατρίδα στίς ξένες παρεμβάσεις. Τότε, ἡ ἡγεσία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀνίκανη καί ἀδύναμη στίς ἀποτιμήσεις τῶν θλιβερῶν περιστατικῶν καί δέσμια στή θέληση καί στίς ἐντολές τῆς κατεστημένης πολιτικῆς

ἡγεσίας, ἀποτόλμησε τό τραγικό λάθος. «Ἀναθεμάτισε» τόν Ἐλευθέριο Βενιζέλο. Ἡ πράξη αὐτή ἦταν ἄμεση καί ἀνεπίτρεπτη ἀνάμιξη στά πολιτικά θέματα καί στίς πολιτικές διαμάχες. Δυναμίτισε, μέ πρόσθετη ἐκρηκτική ὕλη, τήν ἐνότητα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Σώματος. Ἔσπειρε δηλητηριώδη πάθη στίς καρδιές. Ἄνοιξε ἕνα ἐμφύλιο πόλεμο, πού ἀκόμα δέ λέει νά κοπάσει.

Ἡ δεύτερη δραματική συγκυρία ἔχει ἀκριβῶς τήν ἀντίστροφη ἱστορική πλοκή, ἀλλά, ἐξ αἰτίας τοῦ ἰσχύοντος νομικοῦ καθεστώτος καί τοῦ στενοῦ δεσμοῦ τῆς Ἐκκλησίας μέ τό Κράτος, μετρήθηκε σέ βάρος τῆς ἀνεύθυνης πλευρᾶς, σέ βάρος τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας, πού ἀσκοῦσαν, κατά τίς περιόδους τῆς ἀνωμαλίας, τήν Συνοδική διοίκηση.

Πρόκειται γιά τά δικτατορικά καθεστώτα, πού ἀνέτρεψαν τό κοινοβουλευτικό πολίτευμα, περιόρισαν τίς ἐλευθερίες τοῦ λαοῦ καί ἔκλεισαν στά σίδηρα τῆς φυλακῆς Ἑλληνες πολίτες.

Εἶναι ὀλοφάνερο, πῶς τήν εὐθύνη γιά τήν κατάλυση τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ καί τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν, δέν μπορεῖ νά τή φορτωθεῖ κανένας ἄλλος παράγοντας τοῦ δημόσιου βίου, παρά μόνο ἐκεῖνοι, πού, κατά τή συγκεκριμένη στιγμή ἀποτελοῦσαν τήν ἡγεσία τοῦ Κράτους. Αὐτοί, πού ἦταν ταγμένοι νά «φυλάγουν Θερμοπύλες», εἶναι ἔνοχοι καί ὑπόλογοι, γιά τό γεγονός, ὅτι μιά μειοψηφία πολιτῶν τούς ἀνέτρεψε ἀπό τίς καθέδρες τους καί ἐγκατέστησε τή δικταρία καί τή δουλεία.

Τό παράξενο εἶναι, πῶς οἱ ἔνοχοι καί ὑπόλογοι, γιά νά καλύψουν τή δική τους ἀνεπάρκεια, βγῆκαν στή δημοσιά καί τόλμησαν νά ρίξουν τά βάρη τῆς εὐθύνης στά ἀνεύθυνα-ἐκ τοῦ Συντά-

γματος-πρόσωπα τῶν Ἐπισκόπων καί στόν ἱερό θεσμό τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἡ διασύνδεση Κράτους καί Ἐκκλησίας, τό σχῆμα τῆς «Νόμω κρατοῦσης Πολιτείας» καί τά ποικίλα, ἀλλά γνωστά περιστατικά συμπόρευσης Ἐπισκόπων καί «κρατούντων», ἔχουν σάν ἀποτέλεσμα, νά βρίσκεται πάντοτε ἡ Ἐκκλησία, ἐξ αἰτίας ὁποιασδήποτε ἱστορικής ἀφορμῆς καί μετά ἀπό τήν ὁποιαδήποτε ἔκβαση, στό ἐδώλιο τοῦ κατηγορούμενου καί νά δέχεται τόν καταγιγισμό τῶν ἐπικρίσεων καί τό φορτίο τῶν εὐθυνῶν.

Μέ πολλή καθυστέρηση καί μέ τίς πληγές-πού προκάλεσαν, σέ διάστημα δύο περίπου αἰώνων, οἱ ἐναγκαλισμοί τῆς Ἐκκλησίας Ἰησοῦ Χριστοῦ μέ τό κοσμικό ἤ τό ἄθεο Κράτος-ἐντελῶς ἀνοιχτές καί πυορροοῦσες, πρέπει ὅλοι μας, κληρός καί λαός, νά συναντηθοῦμε καί νά συντονιστοῦμε στό ἕνα καί μοναδικό αἴτημα. Στήν ἀνάκληση τοῦ Συμβολαίου ὑποταγῆς. Στήν ἔξοδο ἀπό τό σιδερόφρακτο πλαίσιο τῆς «Νόμω κρατοῦσης Πολιτείας». Στήν ἀπελευθέρωση τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τίς κοσμικές διαπλοκές καί τίς ἀμαρτωλές ἐξαρτήσεις.

Οἱ λειτουργοί τῆς Ἐκκλησίας δέν εἴμαστε ὑπάλληλοι ἢ κομπάρσοι τοῦ κρατικοῦ συγκροτήματος. Εἴμαστε φορεῖς καί μεταφορεῖς τοῦ θείου μηνύματος. Εἴμαστε λιτανευτές τοῦ Σταυροῦ, τῆς ἀγάπης καί τῆς θυσίας, στόν κόσμο τῆς εὐμάρειας καί τῆς παράκλησης στήν κοινωνία τῆς περισσῆς κατάθλιψης. Γιά νά περπατήσουμε τήν κατερημωμένη πνευματικά γῆ μας, δέν χρειαζόμαστε μήτε τήν κρατική ἐντολή,

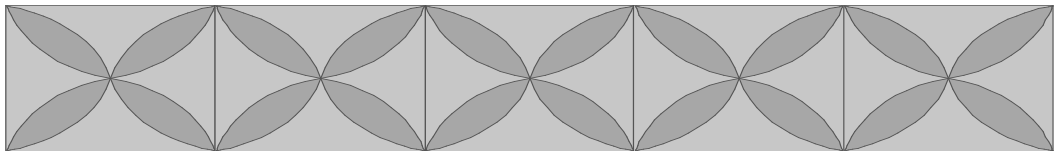
μήτε τόν κρατικό χωροφύλακα.

Τούτη τήν ἱστορική ὥρα, στόν παγκόσμιο χάρτη, δέν ὑπάρχει Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, πού νά λειτουργεῖ καί νά διακινεῖται, ὑποταγμένη στή θέληση τοῦ Κράτους καί στά καπρίτσια τῶν διαχειριστῶν τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας. Δέν ὑπάρχει τοπική Ἐκκλησία, πού νά δεσμεύεται σέ πλαίσιο Νόμου, πού τήν πνίγει καί τήν ἀποδυναμώνει. Ὅλες οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες εἶναι αὐτονομημένες καί ἐλεύθερες. Αὐτοδιοικοῦνται, μέ βάση τόν ἐσωτερικό Κανονισμό, πού ἔχουν συντάξει οἱ ἴδιες καί πού δέν εἶναι παρά ἡ σημερινή κωδικοποίηση τῶν Ἱερῶν Κανόνων τῆς μίας καί ἀδιαίρετης Ἐκκλησίας.

Ἀκόμα καί ἡ ἀδελφή Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας, ἀπό τήν ὁποία ἡ «Ἀντιβασιλεία» τῆς δεκαετίας τοῦ 1830 δανείστηκε τό σχῆμα καί τό μετέφερε στήν ἑλληνική πραγματικότητα, κινεῖται, σήμερα, ἐντελῶς ἐλεύθερα, σέ δικό Της Ἱεροκανονικό πλαίσιο καί μέ πλήρη ἀπεξάρτηση ἀπό τή μηχανή τοῦ κράτους.

Ναί, ἀδελφοί μου καί φίλοι μου, σ' ὅλο τόν κόσμο, στό βορρά καί στό νότο, στήν ἀνατολή καί στή δύση, δέν ὑπάρχει Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, πού νά χαραμίζει τήν «ἐν Χριστῶ» ἐλευθερία Της καί νά περπατάει μέ τά δεκανίκια τοῦ κράτους. Ἐμεῖς ἀποτελοῦμε τή μοναδική ἐξάιρεση. Ἐμεῖς εἴμαστε τά θύματα τῆς «κρατικῆς ἐπιτήρησης». Καί ἐμεῖς, μέ τή δική μας νωχέλεια καί μέ τό δικό μας κομφορμισμό, θυσιάζουμε τήν ἐλευθερία «ἡ Χριστός ἡμᾶς ἠλευθέρωσε» (Γαλ. ε' 1) καί διαπλεκόμαστε μέ τά γῆινα ὄνειρα καί μέ τίς ὑπόγειες, σκοτεινές δοσοληψίες.

Ο ΑΤΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΡΙΔΟΣ
ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

ΚΡΙΣΙΜΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(ΑΝΗΣΥΧΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ)

Σήμερα, πού διατυπώνονται οί παρακάτω σκέψεις, ή κατάσταση τής υγείας του Ἀρχιεπισκόπου μετά τήν ἀπρόσμενη ἀποτυχία τής μεταμοσχευτικής επέμβασης, παρουσιάζεται ἐξαιρετικά κρίσιμη και ἀνθρωπίνως μᾶλλον μὴ ἀναστρέψιμη. Συγκεντρώνουμε αὐτὲς τὲς ὥρες ὅλη μας τὴ συμπάθεια στὸ πρόσωπο τοῦ Μακαριωτάτου και τὴν ἀσθένειά του και ὁ Κύριος, πρὸς τὸν ὁποῖο στρέφουμε τὰ βλέμματά μας και τὲς προσευχές μας, ἄς δώσει Ἐκεῖνος, κατὰ τὸ ἅγιο θέλημά Του, τὴν ἔξοδο ἀπὸ αὐτὴ τὴ δοκιμασία.

Ἐκεῖνο ὅμως πού προβληματίζει τὸ πλήρωμα τής Ἐκκλησίας, εἶναι ὅσα θλιβερά και πρωτόγνωρα ἐκτυλίσσονται γύρω ἀπὸ τὴν κλίνη τοῦ ἀσθενοῦς Ἀρχιεπισκόπου και παραέξω ἀπὸ πρόσωπα κληρικῶν και λαϊκῶν, τὰ ὁποῖα μὲ τὲς «αὐτοκόλλητες» ταμπέλες ἐμφανίζονται ὡς πρόσωπα προσκείμενα στὸ Μακαριώτατο. Αὐτὸς ὁ κοντινὸς ἢ ὁ εὐρύτερος περίγυρος ἔχει δημιουργήσει σοβαρὲς καταστάσεις, οἱ ὁποῖες, ὄχι μόνον βλάπτουν τὸν ἴδιο τὸν Ἀρχιε-

πίσκοπο στὴ θέση, πού σήμερα βρίσκεται, ἀλλὰ πλήττουν σοβαρῶς και τὸ κύρος τής ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας.

Ἀνακοινώσεις ἐπὶ ἀνακοινώσεων. Δηλώσεις ἐπὶ δηλώσεων, ἀκόμη και μὲ ἀντιφατικὸ περιεχόμενο, Ἀρχιερέων, κληρικῶν, λαϊκῶν και ἰατρῶν. Καὶ μὲ αὐτὲς διατυπώνονται ἀπόψεις και ἐκτιμήσεις διὰ τῶν Μ.Μ.Ε. ὄχι μόνον ἀπὸ δημοσιογράφους, ἀλλὰ και ἀπὸ τοὺς γνωστοὺς-ἀγνωστούς «παραθυριστὲς» τῶν τηλεοράσεων, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποῖους, κινούμενοι ἀπὸ ἰδιοτελεῖς καθαρὰ σκοπιμότητες, δὲν φέρουν καμμία ἐπίσημη ἰδιότητα, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ διοικοῦσα Ἐκκλησία ἄλλοτε σιωπᾶ και ἄλλοτε μετέχει και ἡ ἴδια σ' αὐτὴ τὴ διαμορφούμενη ἀλλοπρόσαλλη και ἀπαράδεκτη κατάσταση. Καὶ ὅλα αὐτά, πού τόσο ἄχομψα προβάλλονται ἀπὸ τὰ μέσα ἐνημέρωσης, ἔντυπα και ἠλεκτρονικά, ἀποτελοῦν ἓνα θέαμα πού, ἄς τὸ ποῦμε στὴν καθομιλουμένη «πουλάει πολὺ», ἐνόσω ἀκόμη εἶναι στὴν ἐπικαιρότητα, και μεταλλάσσεται σὲ κοσμικὸ γεγονός μακρῶν συζη-

τήσεων. Και η έκκλησιαστική ήγεςία, όχι μόνο δεν παρεμβαίνει να σταματήσει αυτά τα απαράδεκτα θεάματα και ακροάματα, που ζούμε αυτές τις ημέρες, αλλά και η ίδια με τη στάση της και την τακτική στελεχών της τα ενισχύει και τα τροφοδοτεί.

Και εύλογα διερωτάται ο κάθε καλόπιστος Χριστιανός. Καλά, όλα αυτά τα παράδοξα και ανεπίτρεπτα, που προέρχονται από κάθε ιδιότητας κληρικούς, από φίλους και μή, λαϊκούς και ιατρούς, δεν υπάρχει, έστω, κάποιος από το άμεσο συγγενικό περιβάλλον του Μακαριωτάτου να τα ανακόψει και να σηκώσει την πινακίδα του ΣΤΟΠ μπροστά σ' αυτόν τον έπιταχυνόμενο κατήφορο; Μέχρι σήμερα πάντως και σε όλο το προηγούμενο διάστημα, κανένας δεν έμφανίστηκε και κανένας δυστυχώς δεν παρενέβη. Και η μόνη παρέμβαση, έστω και περιορισμένη, έγινε από τρίτο πρόσωπο τον Υπουργό Υγείας.

Και έδω θα θέλαμε να έντοπίσουμε τις αναφορές μας και σε τρία ακόμη ζητήματα, όχι άσχετα, αλλά που τελούν σε άμεση αναφορά και συνάφεια με όσα παραπάνω με πόνο πολύ και καλόπιστη διάθεση παραθέσαμε.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ. Τό πρόβλημα της διαδοχής εύρίσκεται ήδη στην έπικαιρότητα. Πολλά λέγονται, πολλά ακούονται και πολλά συζητούνται. Και ως απάντηση, με έντονο τον χαρακτήρα υποκρισίας, αυτό τό φαινόμενο καταγγέλλεται δήθεν από έκκλησιαστικούς

και άρχιερατικούς κύκλους ως «άηθες», «ανεπίκαιρο» και «άσεβές». Και τό παράδοξο είναι ότι αυτοί οί χαρακτηρισμοί προέρχονται άκόμη και από μερικούς, που πρωταγωνιστούν στις διεργασίες της διαδοχής. Και έδω ο κάθε καλόπιστος, γνώστης τών έκκλησιαστικών πραγμάτων, θα δώσει την προσήκουσα απάντηση. Μήπως αυτά δέ συνέβαιναν και κατά την περίοδο της άσθeneίας του προκατόχου του σημερινού Άρχιεπισκόπου, μακαριστού Σεραφείμ από ομάδες Άρχιερέων, τους όποιους μάλιστα, με την ιδιαιτερότητα του λόγου του, χαρακτήριζε ως «κοράκια», από τά όποια δέν έξαιρούσε ούτε τό σημερινό Άρχιεπίσκοπο; Τότε αυτές οί συμπεριφορές ήταν έπιτρεπτες και σήμερα είναι ανεπίτρεπτες; Εμείς θα χαρακτηρίσουμε τά φαινόμενα και στις δυό περιπτώσεις, τότε και τώρα, όχι μόνο ανεπίτρεπτα αλλά προεχόντως άντιεκκλησιαστικά και άντικανονικά.

ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ. Άκούμε από τους άγίους Άρχιερείς μας ότι «δέν είμεθα έμεις που αποφασίζουμε πότε θα φύγει ο κάθε άνθρωπος από τη ζωή. Γι' αυτό αποφασίζει μόνο ο Θεός». Και έμεις θα έρωτήσουμε. Σεβασμιώτατοι, πάνω σ' αυτή τη θεολογική τοποθέτησή σας, με την όποια συμφωνούμε απολύτως, άλλα λέγατε στο πολύ πρόσφατο παρελθόν. Και θα φέρουμε στη μνήμη σας την περίπτωση του έκδημήσαντος τον περασμένο Μάρτιο Μητροπολίτη Θεσσαλιώτιδος π. Κωνσταντίνου. Όταν ο

μακαριστὸς Γέροντας ἦταν σοβαρὰ ἀσθενής, ἤρατε τὸ ἀντικανονικὸ καὶ ἀνυπόστατο «ἐπιτίμιο ἀκοινωνησίας» μὲ ἄκρα οἰκονομία καὶ ἐπιείκεια (!) καὶ ἐπειδὴ ὁ Μητροπολίτης βρέθηκε «πρὸ τῆς ἐξόδου ἀπὸ τὴν παροῦσα ζωὴ» (!!). Τότε λοιπὸν ἐσεῖς εὐθέως εἴχατε πάρει θέση γιὰ «τὴν ἐξοδο» τοῦ μακαριστοῦ Ἱεράρχη ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τώρα, ἀλλάζοντας προφανῶς πορεία πλεύσης, δέχεστε, ὅτι εἶναι ἄγνωστο πότε ὁ Θεὸς θὰ ἀποφασίσει γιὰ τὴν ἐξοδο τοῦ Μακαριωτάτου;

ΤΟ ΤΡΙΤΟ. Καὶ κάτι τὸ τελευταῖο. Ὁ Μακαριώτατος σ' αὐτὴ τὴ φάση τῆς ἐπίγειας ζωῆς του, τὴν ὁποία ὁ Κύριος ἐπέτρεψε, θὰ πρέπει νὰ ἀρθεῖ στοῦ ὕψους τῶν περιστάσεων, νὰ ἐκτιμῆσει σοβαρῶς τὰ γεγονότα, νὰ διαβλέψει τὸ συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ δείξει γενναιότητα. Νὰ ἐναποθέσει τὴν ἐλπίδα του στοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ὑποβάλει τὴν παραίτησή του, κατανοώντας τὸ καλὸ τοῦ ποιμνίου, ἀφοῦ τοῦ εἶναι πλέον ἀδύνατο νὰ τὸ ποιμάνει. Καὶ θὰ ἐκτιμηθεῖ ἡ πρωτοβουλία του αὐτὴ καὶ ὡς δεῖγμα συνέπειας σὲ δικές του ἐνέργειες κατὰ τὸ πρόσφατο καλὸ παρελθόν, ὅταν «πρόετρεπε» γέροντες καὶ ἀσθενεῖς Μητροπολίτες νὰ πράξουν τὸ ἴδιο, μὲ τὸ σκεπτικὸ ὅτι ἡ Μητρόπολη δὲν πρέπει νὰ μείνει ἐπὶ μακρὸν ἀποίμαντη. Καὶ τώρα ποὺ ἀνακύπτει καὶ γιὰ τὸν ἴδιο μείζον θέμα διοίκησης τῆς Ἐκκλησίας, πῶς τὸ «γνωστὸ περιβάλλον» χαρακτηρίζει τὴν ἀποψη αὐτὴ «ἀήθη καὶ ἄκαιρη»;

Ὅλα ὅσα παραπάνω ἐπισημάνθηκαν δημιουργοῦν εὐλογες ἀνησυχίες καὶ ἔντονους προβληματισμοὺς στοῦ ποιμνιο, τὸ ὁποῖο γνωρίζει πολὺ καλὰ «τὰ τεκταινόμενα» καὶ ἀναμένει τὴν ἐπαναφορὰ τῶν πραγμάτων στὴν ἐκκλησιαστικὴ τάξη, μακριὰ ἀπὸ ἐκκοσμικεύσεις καὶ διαπλοκές. Καὶ αὐτὸ ὄχι μόνον τὸ ἐπιθυμεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπαιτεῖ καὶ τὸ ἀξιώνει ἀπὸ τοὺς Ποιμένες του, γιὰ νὰ σταματήσῃ ἐπιτέλους νὰ βλέπει νὰ πλήττεται «ἐκ τῶν ἔνδον» τὸ κύρος τῆς Ἐκκλησίας μας.

ὁ Σχολιαστής

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Δεκαπενθήμερο Δελτίο

Ἐκκλησιαστικῆς Ἐνημέρωσης

Κωδικός 2360

Ἰδιοκτῆτης - Ἐκδότης

ὁ Μητροπολίτης

Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος

ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Διεύθυνση

19011 Αὐλών Ἀττικῆς

Τυπογραφεῖο Κωνσταντίνου Σανιδᾶ

Ἰωαννίνων 6, Μοσχάτο

ISSN 1790-482X